

ГЕНДЕРНІ МАРКЕРИ МАСКУЛІННОСТІ ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ Т. ШЕВЧЕНКА

У статті з'ясується семантика маскулінних домінант у поезії Тараса Шевченка. Кризь гендерну призму на рівні художньої моделі світу та типології чоловічих образів репрезентується маскулінне начало.

Ключові слова: маскулінність; поезія Тараса Шевченка; художня картина світу; авторська свідомість.

Специфіка художньої реалізації маскулінного начала в поезії Т. Шевченка, що перебуває в дослідному полі гендерного літературознавства, на противагу фемінінним домінантам його творчості, уперше відзначеними ще на початку ХХ ст. (С. Балей, О. Халецький, Я. Ярема), чітко не окреслена. Більшість дослідників визначає світогляд поета як фемінінний (С. Балей, Н. Зборовська, Г. Грабович, Л. Плющ). Проте їхню увагу переважно сфокусовано на жіночих образах. Тому вважаємо цінним дослідження маскулінного первня в поезії митця, що доповнює картину національного світобачення Кобзаря.

Актуальність теми роботи зумовлена відсутністю аналітичних праць, які б дозволили віднайти відповіді на питання про особливості феномену творчості Т. Шевченка з огляду на гендерні аспекти. Незважаючи на наявність значної кількості шевченкознавчих розвідок, проблема літературознавчого та психологічного дослідження гендерної специфіки його творів залишається недостатньо вивченою. На даний час є низка досліджень психологічних основ творчості Т. Шевченка (С. Балей, М. Кашуба, Т. Шелег), ознак фемінінності й маскулінності у його творах, андрогінності його художнього світу (Ю. Гончар, Н. Зборовська, О. Шаф та ін.). Багато шевченкознавців (Ю. Барабаш, І. Дзюба, Є. Маланюк, Є. Нахлік, В. Пахаренко, Н. Слухай та ін.), аналізуючи тему жіночої долі (яку шевченкознавцю оминати не можливо), а також образи пророка, родини звертаються й до гендерних та психоаналітичних аспектів. Метою ж нашої студії є окреслення маскулінних домінант художньої картини світу в поезії Т. Шевченка.

Як стверджує П. Білоус, художній світ твору – результат творчої діяльності митця, джерелом якої є його відчуття: "[...] індивідуально сприйнятий реальний світ у складному і далеко нерозпізаному психологічному процесі перетворюється на образи і поняття. Його фантазія, що спирається на репродуктивну функцію уяви, подібна на моделювання, конструювання з пізаного матеріалу нової, художньої, дійсності" [1, с. 115]. Отже, художній світ літературного твору – фікційна дійсність,

уявний світ, створений внаслідок творчої діяльності письменника, який є автором, конструктором та енергетичним джерелом матеріального й естетичного буття "другої реальності" [1, с. 115]. Художній світ утворюють: тема, яка визначає основне питання твору, яке розгортається як сюжет або системний рух образів; думки, ідеї, проблеми, що визначають зміст і спрямованість твору; персонажі; зовнішні обставини буття персонажів (речі, предмети, пейзажі, інтер'єр); художні деталі; мова твору, що розпадається на мову персонажів і мову автора; пафос твору; хронотоп твору; формальний обрис твору (композиція), яка надає художньому світові цілісності і системності [1, с. 115].

Маскулінні домінанти художнього світу в творчості Т. Шевченка оприявнюються в поезіях, написаних зрілим митцем, це переважно поетичний доробок другого періоду творчості (1843–1847 років), поезії "трьох літ" – у прямому розумінні – то 1843, 1844 і 1845 роки (від часу першої подорожі в Україну та всього побаченого й почутого в ріднім краї), а також поетична спадщина останнього періоду творчості (1857–1861 рр.).

Як відомо, 1843–1847 роки стали переломними у творчості поета. Змінилися не лише його погляди на життя, а й характер відображення цього життя. За визначенням І. Франка, поезія Т. Шевченка набула нової якості: вона стала політичною, набула гострого викривального характеру, стала звучати як гнівна інвектива. Як підкреслила О. Шаф, "у період "трьох літ" творчість Шевченка набуває маскулінного, гнівно-викривального звучання, ліричний суб'єкт відчуває себе компетентним оцінювати сучасне і сучасників" [10, с. 154]. Шевченківська оцінна позиція увиразнюється, зокрема, у посланні "І мертвим, і живим, і ненародженим....", провідні мотиви якого – критика української еліти, яка зневажає український народ, і заклик до соціального примирення заради відродження нації. Свідченням зрілої маскулінності автора є відчуття особистої відповідальності за долю українського народу, він не приховує своїх емоцій. Як зауважила В. Смілянська, "автор обертається до читача обличчям то юродивого – печальника за людей ("Тільки я, мов окаянный, / І день, і ніч плачу / На розпутьях велелюдних"), то пророка ("Схаменіться! Будьте люди, / Бо лихо Вам буде"), то апостола-проповідника ("І чужому научайтесь"), загалом – поета-громадянина, патріота, чиє серце розтяла розколина, яка зруйнувала націю. Кожна з іпостасей автора творить емоційний ореол скорботи, прокляття, апокаліптичної погрози, іронії та сарказму, любові й надії" [7, с. 45].

Поліфонізм поетичної нарації досягається голосом автора та ліричного героя. Лицемерство панівної верхівки Т. Шевченка викриває із самого початку твору – з епіграфа: "Коли хто говорить: люблю Бога, а брата свого ненавидить, – лжа оце" [11, с. 288]. У посланні звучать і дидактично-повчальні ("Якби ви вчилися так, як треба, / То й мудрість би була своя" [11, с. 290]), і моралізаторські ноти ("Німець скаже: "Ви слав'яне". / "Слав'яне! слав'яне!" / Славних прадідів вели-

ких / Правнуки погані! / І Коллара читаєте / З усієї сили, / І Шафарика, і Ганка, / І в слав'янофіли / Так і претесь... І всі мови / Слав'янського люду – / Всі знаєте. А своєї / Дастьбі..." [11, с. 290]). Нарація має раціоцентричний, гнівно-викривальний характер, вираження почуттів ліричного героя відбувається за принципом висхідної градації: "Хіє сини? яких батьків? / Ким? За що закуті?.. / То й побачите, що ось що / Ваші славні Брути: / Раби, подножки, грязь Москви, / Варшавське сміття – ваші пани. / Ясновельможні гетьмани. / Чого ж ви чванитеся, ви!" [11, с. 291]. У вступі ліричний герой закликає тогочасну інтелігенцію полюбити свій народ, не бути байдужою до долі України, у наступній частині він критикує тогочасну українську еліту, далі йде узагальнення й проповідницький монолог автора, у кінці лунає заклик до інтелігенції повести народ праведним шляхом.

Маскулінна авторська позиція Т. Шевченка утверджується в поезії "Три літа", у якій ліричний герой, який є виразником авторського світогляду, констатує кардинальні зміни свого світобачення: "І я прозрівати / Став потроху... Доглядаюсь, – / Бодай не казати. / Кругом мене, де не гляну, / Не люди, а змії... / І засохли мої сльози, / Сльози молодії" [11, с. 307]. Погоджуємось із О. Шаф, що в поетичних творах раннього періоду творчості відбувалося ототожнення оповідача з образом кобзаря – безсилового, сліпого, натомість, у творах періоду "трьох літ" простежується тенденція до маскулінної ідентифікації з образом пророка, козацького ватажка, бунтаря, зумовлена біографічними причинами, адже незаперечним є той факт, що життя письменника більшою чи меншою мірою трансформується в його твори: Т. Шевченко здобув волю, визнання свого таланту, змогу повернутися на Україну. У поемах "Тризна", "Ісаія. Глава 35", "Неофіти" автобіографічний головний герой позиціонує себе як пророк, месія [10, с. 153].

У творах, що увійшли до альбому "Три літа" ("Розрита могила", "Сон", "Кавказ", "І мертвим, і живим...", "Великий льох", "Холодний Яр", "Сова", "Псалми Давидові", "Наймичка", "Заповіт"), на зміну романтичному захопленню героїчним минулим України, козаками й гетьманами приходять тверезе усвідомлення їхніх помилок і прорахунків (зокрема, в містерії "Великий льох" висловлене відкрите звинувачення Хмельницького в колоніальній українській драмі: "Отак-то, Богдане! / Занапастив еси вбогу / Сироту Україну!" [11, с. 267]) та шкідливої ролі тогочасного панства, яке запобігає перед Москвою й дере останню шкіру з "братів незрячих, гречкосіїв". Єдиний вихід із такої ситуації Т. Шевченко вбачає в безкомпромісній збройній боротьбі, до якої закликає в поезії "Заповіт": "Поховайте та вставляйте, / Кайдани порвіте / І вражою злою кров'ю / Волю окропіте..." [11, с. 308].

Ці мужні імперативні заклики поета Н. Зборовська пояснює тим, що "символічна Шевченкова синівська печаль супроводжується активізацією батьківського логосу, що означає активізацію вольового чинника" [5,

с. 78]. Дослідниця дійшла висновку, що "у "Великому Слові" Шевченка репараційні батьківські тенденції стають важливим психічним захистом для поневоленої України. Могутність їх настільки потужна, що спонукає кожного свідомого своєї національності поета-сина оживляти Україну власним "всемогутнім" способом, розпізнавати "батьківське" "Велике Слово" [5, с. 78].

За Є. Нахліком, наскрізність батьківської теми у творчості Т. Шевченка постає через утілення його постаті в символічних образах царя та Бога [6]. Як помітив учений, поет відкидає будь-яку їхню владу над собою, що було зумовлено дитячим конфліктом із батьком. Мотив заперечення Бога, який займає позицію невтручання, безсторонньо спостерігає страждання українського народу, можемо простежити й у поетичних рядках "Заповіту": "Як понесе з України / У синєє море / Кров ворожу... отойді я / І лани, і гори / Все покину і долину / До самого Бога / Молитися... а до того – / Я не знаю Бога" [11, с. 308]. Поет у поезії "Княжна" пропонує таке пояснення Божого невтручання в ситуацію, що склалася в Україні: "А бог куняє. / Бо се було б диво, / Щоб чути і бачить – і не покарать. / Або вже аж надто довготерпеливий..." [11, с. 347]. Наративна структура поезій циклу "трьох літ" набула раціоцентричного характеру, увібрала моралізаторсько-повчальні інтонації, що також є виявленям зрілої маскулінної творчої позиції поета.

Розуміючи маскулінність як систему поведінкових, ментальних характеристик, які формуються в контексті національних традицій, суспільного середовища, та визначають психотип українського чоловічого характеру, що має символічне значення та репрезентується в літературних текстах [9, с. 64], простежуємо такі прояви маскулінності поетичних образів Т. Шевченка: чоловічі образи, з одного боку, мужні, сильні, непримиренні, жорстокі та агресивні в боротьбі з ворогами, а з іншого, – сентиментальні, надійні, здатні по-справжньому любити і жінку, і Батьківщину.

У доробку поета ("Варнак", "Сотник", "Марія" та ін.) неодноразово простежується мікрообраз чоловічих сліз, що передбачають катарсис: "І потечуть з очей старих / Сльози молодії / І умитеє сльозами / Серце одпочине / І долине із чужини / На свою країну" [11, с. 385]. Таким чином, певною мірою руйнується стереотипне уявлення про те, що чоловік має бути витриманим, урівноваженим. Для особи чоловічої статі в поезіях Кобзаря сльози не є ознакою втрати мужності, а є виявом андрогінного поєднання в характері й чоловічих стійких, непорушних, і м'яких, розчулених жіночих рис.

У чоловічих образах поет втілює архетип воїна-захисника, уособлений в образах козаків, а також їх легендарних ватажків. Наприклад, образ Івана Підкови з однойменного твору уособлює одвічний потяг українського чоловіка до волі, його відвагу й благородство: "А попереду отаман / Веде, куди знає. / Походжає вздовж байдака, / Гасне люлька в

роті; / Поглядає сюди-туди – / Де-де бути роботі?" [11, с. 62]. Образ Івана Підкови узагальнює риси всіх українських отаманів, які боролися не на життя, а на смерть заради своєї країни та поневоленого народу. Провідний маскулінний тип у поезіях Кобзаря сформований на основі міфологеми героя-бунтівника, вічного образу нескореного Прометея, серце якого "знову оживає / І сміється знову. / Не вмирає душа наша, / Не вмирає воля..." [11, с. 283].

Маскулінні доміанти творчості Т. Шевченка увиразнюються й на рівні звернення до образу кріпака-інтелігента, якому притаманні такі риси маскулінності, як автономність, самодостатність особистості, сила, відсутність страху ("Варнак"). Тяжкі життєві обставини призвели до того, що герой подолав у собі духовну людину ("Отож і вивчився я, виріс, / Прошу собі волі, – / Не дає. І в москалі, / Проклята, не голить..." [11, с. 386]), став жорстоким та агресивним: "Ходив три года я з ножами, / Неначе п'яний той різник. / До сльоз, до крові, до пожару, / До всього, всього я привик..." [11, с. 388].

Специфіка чоловічих образів у творах Т. Шевченка дозволяє вивести певну їхню типологію: кобзар – гетьман – батько, поет – кобзар – пророк, пан – спокусник – гвалтівник (крізь призму гендеру вона розглянута нами в статті "У світлі українського національного менталітету: семантика маскулінних образів у поезії Тараса Шевченка" [див.: 9]).

Маскулінність у художньому світі поезій пов'язана із вираженням авторської свідомості, втіленням глибинно-значущих символів, змістів, осягненням сенсу людського існування, із рефлексіями митця щодо самореалізації ("Думи мої, думи мої"): "Думи мої, думи мої, / Лихо мені з вами! / Нащо стали на папері / Сумними рядами?.." [11, с. 48]) та його самооцінкою ("Там знайдете щире серце / І слово ласкаве, / Там знайдете щирю правду, / А ще, може, й славу..." [11, с. 51]). Внутрішня боротьба, невпевненість автора вилилися в систему риторичних запитань його поезії-рефлексії "Не нарікаю я на Бога": "Чи не дурю себе я знову / Своїм химерним добрим словом? / Дурю! / Бо лучче одурить / Себе-таки, себе самого, / Ніж з ворогом по правді жить / І всує нарікать на Бога!" [11, с. 577].

У поетичному доробку Т. Шевченка відображене чітке розмежування маскулінного й фемінного світів, що виражає поділ сфер між чоловіками й жінками: "Дівчаток москалі украли, / А хлопців в москалі забрали" (вірш "Зійшлись, побрались, поєднались" [11, с. 586]). Образ жінки-жертви проектується на образ тогочасної України й вимагає відповідної маскулінної реакції – прагнення помсти, зумовлює наскрізне почуття всеохопного синівського гніву. Художній світ Шевченкових поезій відображає процес інфантилізації нації (оприяднений в образах калік, сліпих, сиріт), а колоніальне становище України, гніт Московщини спроектовані як криза маскулінності й процес фемінізації (наскрізні образи жінок-покриток).

Аналізуючи сучасну Шевченкові Україну, незмінними атрибутами якої є слабкість, безвольність (фемінні риси) та активність як маскулінна ознака (козацтво, гайдамацтво), О. Забужко визначає гендерну національну символізацію як світ "покритки" й "москаля". Щоб змінити вже усталену ситуацію, необхідно "розкувати сестру" і "не дати матері в руках ката пропадать", і таким чином відновити порушену Божу рівновагу [4, с. 62].

Як зауважила Н. Зборовська, "оскільки імперіалізм посягає на національну мужність, позбавляючи свідомості національний жіночий світ, то Шевченко символічно моделює опозицію "москаль – покритка", виявляючи сплюндроване в імперській структурі українське материнство" [5, с. 82]. На думку дослідниці, в українській психоісторії багатократно фіксуватиметься депресивна стадія материнського коду в ситуації колоніального поневолення, коли батьківський код мужності втрачається, "дитина" покинута на призволяще. Відповідно у творчості Т. Шевченка – наскрізний символічний мотив сироти, байстрюка... Українську депресивну позицію, позначену символічним пошкодженням материнського об'єкта, супроводжують пошуки батьківського захисту, що актуалізує ідею Держави [5, с. 77].

У центрі художнього світу творів Т. Шевченка періоду "трьох літ" та останнього періоду творчості – родина й нація. Своєрідним ядром картини світу є родина, спроектована на націю. Поет, моделюючи український світ як рід-сім'ю з культом матері ("І на оновленій землі / Врага не буде, супостата, / А буде син, і буде мати, / І будуть люде на землі" [11, с. 575]), протиставив його російсько-імперській формі існування. У стосунках матері й сина виявляються маскуліні пріоритети, а саме жертвна позиція матері ("Тепер їй любо, любо жити. / Вона серед ночі встає, / І стереже добро своє, / І дожидає того світу, / Щоб знов на нього надивитись..." [11, с. 481]) та героїчна позиція сина – її захисника, який стає єдиною розрадою матері ("Діждалася вдова долі, / Зросту того сина. / І письменний, і вродливий – / Квіточка дитина!" [11, с. 199]).

Шевченкову мрію і прагнення створити родину як патріархальну іділію, як у житті, так і в поетичному світі, Є. Нахлік трактує як невивагливий потяг незрілого чоловіка до сімейного затишку [6]. Мрія Т. Шевченка про створення родини вилилася й на папері в низці поезій. Специфічним осмисленням прожитого та переоцінкою цінностей, виявленням неправильно визначених у молодості пріоритетів переймається ліричний герой поезії "Не хочу я женитись", який на схилі літ усвідомлює свою самотність: "Нема кому привітати, / Ні з ким пожуритись, / Треба було б молодому, / Треба б одружитись. / Минулися молодії / Веселії літа, / Немає з ким остиглого / Серденька нагріти" [11, с. 447]. Він переживає запізніле каяття через те, що в молодості "осиротив" свою матір, покинувши її, стареньку ("Пішов козак нерозумний, / Слави добувати, / Осталася сиротою / Старенькая мати" [11, с. 447]).

Ідеальний образ родини й нації репрезентований у поезії "Садок вишневий коло хати". Уже в першій строфі поезії оприявлені традиційні ґендерні ролі: чоловіча інструментальна роль (чоловік забезпечує сім'ю матеріально та зв'язує її із зовнішнім світом) та жіноча експресивна (дружина регулює внутрішні відносини в сім'ї, створює сприятливий емоційно-психологічний мікроклімат), які характеризують патріархальне суспільство: "Плугатарі з плугами йдуть, / Співають ідучи дівчата, / А матері вечерять ждуть" [11, с. 334]. Таким чином утверджуються патріархальні цінності: батько – годувальник родини, її голова, саме він приймає важливі рішення, вирішує долю дружини й дітей, уособлений в поезії Т. Шевченка в образі плугатаря. Мати, яка "вечерять жде", підпорядкована волі чоловіка, оскільки в патріархальних структурах жінки розглядаються як верства, підлегла чоловікам: "Сем'я вечеря коло хати, / Вечірня зіронька встає. / Дочка вечерять подає, / А мати хоче научати, / Так соловейко не дає" [11, с. 334].

Мотив єднання ("серцем ділитись"), утілений в образі сім'ї, є репрезентацією прагнення одухотвореної гармонії чоловічого й жіночого, проте зважаючи на імперсько-колоніальну дійсність ідилічне існування родини унеможлиблюється. Наприклад, у поемі "Княжна" зображене конфліктне існування родини в шлюбі без любові, коли дружина, яка раніше кохала свого чоловіка-князя, розчарувалася в ньому, що позначилося й на вихованні дитини: "І вчила княгиня / Тільки "мамо" вимовляти, / А "тато" не вчила..." [11, с. 345].

Поет творить культ матері, стверджуючи: "У нашій раї на землі / Нічого кращого немає, / Як тая мати молодая / З своїм дитяточком малим" [11, с. 481], проте за колоніальних українських соціальних реалій стосунки "мати – дитина" спотворюються: "...не дійде / До зросту дитина, / Піде собі сліпця водить, / А тебе покине / Калікою на розпутті, / Щоб собак дражила, / Та ще й вилає. / За те, бач, / Що на світ родила" [11, с. 483].

Як підкреслив Г. Грабович, поетом здебільшого представлено не нормальне, а затиснуте, задушене життя, втіленням якого стає шлюб без любові. Модель таких шлюбних стосунків, на думку дослідника, "базується на тому ж самому фундаментальному розподілі України, який знаходимо в Гоголя: на жіночу, усталену й мирну половину, та на чоловічу, кочівну й войовничу. Жіночий світ, передбачений даною моделлю, – це саме Україна Шевченкових часів – пригноблена й безпорадна, "жіноча" Україна кріпаків, світ, заселений передовсім покритками та їх нешлюбними дітьми. Стан її буття, визначений становищем жертви, ще більше підсилюється частими мотивами інцесту й зґвалтування" [3, с. 78].

Для поезії Т. Шевченка характерне акцентування природної основи материнства та батьківства як соціального феномена. З метою його утвердження поет не оминув теми гріховного батьківства, інцесту. В

поемі "Сотник" старий козак прагне створити класичну патріархальну родину, одружившись із молодого дівчиною, проте вирішення цієї проблеми нетрадиційне, оскільки названий батько прагне одружитися зі своєю дочкою: "А сам Настуню піджидав, / Таки годованку, щоб з нею / Собі зробітис ріднею / Не сина з нею поєднать, / А забандюрилось старому / Самому в дурнях побувать" [11, с. 459]. У поемі протиставляється чистота й невинність дівчини брудним бажанням козака: "Ну, звичайне, як дитина / Пестує старого. / А старому не до того, / Іншого якогось, / Гріховного пестування / Старе тіло просить!.." [11, с. 460]. Авторське оцінювання до таких проявів "батьківства" виражається засобами іронії та гротеску: "Отакі батьки на світі, / Нащо вони дітям? / На наругу перед Богом. / А шануйте, чтіте, / Поважайте його, діти, / Бо то батько сивий! / Батько мудрий! Добре отим / Сиротам щасливим, / Що не мають отих батьків, / То й не согрішають" [11, с. 467]. Яскрава картина інцесту подається в поемі "Княжна": "Встає, не пада, / Іде в покої... / Скверний гаде! / Куди ти лізеш? Схаменись! / Не схаменувся, ключ виймає, / Прийшов, і двері одмикає, / І лізе до дочки..." [11, с. 349]. Деструктивний образ батька-вбивці новонародженого сина зустрічаємо в поемі "Титарівна".

Ліричний герой поезії "Нащо мені женитися?" ставить під сумнів саму можливість створення родини, стверджуючи, що він, "голий і босий", занепасть дівоче життя та "молодую волю": "Нащо мені женитися? / Нащо мені братись? / Будуть з мене, молодого, / Козаки сміятись. / Оженився, вони скажуть, / Голодний і голий, / Занепасти, нерозумний, / Молодую волю" [11, с. 474]. Ідеальній моделі родинного щастя (життя родини в українському селі, краса людських стосунків та гармонія з природою), створеній у поезії "Садок вишневий коло хати", протиставляється суцільне горе української родини, відтворене в поезії "Ой три шляхи широкі", у якій мати втратила синів, дружина – чоловіка, а діти – батька: "Не вертаються три брати. / Плаче стара мати, / Плаче жінка з діточками / В нетопленій хаті, / Сестра плаче, йде шукати / Братів на чужину... / А дівчину заручену / Кладуть в домовину" [11, с. 333].

Таким чином, гендерні маркери маскуліності в поезії Т. Шевченка виявляються на рівні творення художнього світу та типології маскуліних образів. Ядром художньої картини світу письменника є родина, розподіл гендерних ролей у якій проектується на суспільно-національні реалії й зумовлюється колоніальним становищем України часів Т. Шевченка. Поет прагнув до втілення моделі ідеальної патріархальної родини як у власному житті, так і в поетичній творчості, проте в художньому світі домінують деструктивні родинні стосунки як відображення (в загальному масштабі) національної поразки, що виявляється через "населеність" текстів байстроюками й покритками. Проаналізована категорія маскуліності в поезії Т. Шевченка доповнює картину національного світобачення митця. Перспективними у цьому

напрямку залишаються чоловічі й жіночі архетипи маскулінного начала прозової та малярської спадщини Кобзаря, які у майбутньому потребують окремої дослідницької уваги.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білоус П. Теорія літератури: навч. посіб. / П. Білоус. – К.: Академвидав, 2013. – 328 с.
2. Гончар Ю. Сердечний рай (Гендерні аспекти художнього світу Тараса Шевченка): монографія / Ю. Гончар. – Черкаси: Брама-Україна, 2009. – 186 с.
3. Грабович Г. Поет як міфотворець: семантика символів у творчості Тараса Шевченка / Г. Грабович. – К.: Критика, 1998. – 148 с.
4. Забужко О. Шевченків міф України / О. Забужко. – К.: Факт, 2009. – 148 с.
5. Зборовська Н. Код української літератури: Проект психоісторії новітньої української літератури. Монографія / Н. Зборовська. – К.: Академвидав, 2006. – 504 с.
6. Нахлік Є. Доля – Los – Судьба: Шевченко і польські та російські романтики / Є. Нахлік. – Львів, 2003. – 568 с.
7. Смілянська В. Структура і смисл: Спроба наукової інтерпретації текстів Тараса Шевченка: Монографія / В. Смілянська, Н. Чамата. – К.: Вища школа, 2000. – 208 с.
8. Черкас О. Образ батька та модель родинних стосунків у поезії Тараса Шевченка / О. Черкас, О. Шаф // Таїни художнього тексту: [Зб. наук. пр.] / Ред. кол.: Н. Заверталюк (наук. ред.) та ін. – Дніпропетровськ: Ліра, 2014. – Вип. 17. – С. 144–149.
9. Черкас О. У світлі українського національного менталітету: семантика маскулінных образів у поезії Тараса Шевченка / О. Черкас // Дивослово. – 2016. – № 5. – С. 53–58.
10. Шаф О. Поезія Тараса Шевченка як версія становлення національного маскулінного / О. Шаф // Таїни художнього тексту: [Зб. наук. пр.] / Ред. кол.: Н. Заверталюк (наук. ред.) та ін. – Дніпропетровськ: Ліра, 2014. – Вип. 17. – С. 149–157.
11. Шевченко Т. Кобзар / Т. Шевченко. – К.: Дніпро, 1985. – 622 с.

Стаття надійшла до редколегії 30.03.17

Черкас А.

ГЕНДЕРНЫЕ МАРКЕРЫ МАСКУЛИННОСТИ ПОЭТИЧЕСКОГО ТВОРЧЕСТВА Т. ШЕВЧЕНКО

В статье раскрывается семантика маскулинных доминант в поэзии Тараса Шевченко. Сквозь гендерную призму на уровне художественной модели мира и типологии мужских образов интерпретируется маскулинное начало.

Ключевые слова: маскулинность; поэзия Тараса Шевченко; художественная картина мира; авторское сознание.

Cherkas O.

GENDER MASCULINITY MARKERS IN TARAS SHEVCHENCO'S POETRY

The article studies the semantics of masculinity markers in the poetry of Taras Shevchenko. The masculinity image is interpreted from the perspective of gender on the artistic level of the worldview and the typology of men's image.

Key words: masculinity; poetry of Taras Shevchenko; artistic picture of the world; the author's consciousness.